

Naturalnych funkcji naczelnego organu administracji państwowej w sprawach ochrony przyrody, w tym także i nadzoru nad działalnością parków narodowych. Zadaniem bowiem tego Departamentu jest ułatwienie prowadzenia przez parki narodowe gospodarki leśnej zgodnie z celami ochrony przyrody. Wyrażać się to powinno w ściślejszym współdziałaniu jednostek organizacyjnych lasów państwowych z parkami narodowymi stosownie do ustaleń zawartych w zarządzeniu Nr 12 Ministra Leśnictwa i PD, o którym jest mowa w punkcie 7 niniejszej uchwały.

Równocześnie PROP uważa za niezbędne, aby prowadzenie gospodarki leśnej w parkach narodowych, która ma charakter leśnej gospodarki rezerwatowej, było ściśle podporządkowane potrzebom ochrony przyrody. Podstawowe zasady wykonywania tych czynności powinny być uzgadniane z Ministrem Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych jako naczelnym organem administracji państwowej w sprawach ochrony przyrody.

Z PARKÓW NARODOWYCH

Konietlica karpacka *Trisetum fuscum* w Tatrzańskim Parku Narodowym

Spośród trzech gatunków konietlicy, które występują w Tatrach Polskich, najbardziej interesującym jest konietlica karpacka (ryc. 1). Jest to bowiem gatunek zaliczany do tzw. taksonów krytycznych, którego występowanie na tym terenie było w przeszłości niejednokrotnie podawane w wątpliwość. Konietlica karpacka uznana obecnie za odrębny gatunek, była dawniej uważana za odmianę konietlicy łąkowej lub myloną z konietlicą alpejską; są to dwa gatunki rosnące w Tatrach. Wiadomo już, że główną cechą pozwalającą odróżnić konietlicę karpacką od dwóch pozostałych gatunków jest owłosienie ości plewki dolnej, która to ość (zwłaszcza u podstawy) pokryta jest białawymi rzęskami o długości co najmniej równej lub większej od jej średnicy.

Podczas gdy konietlica łąkowa i alpejska występują w Polsce również poza Tatrami, konietlica karpacka rośnie tylko w tej grupie górskiej. Znajdowano ją zarówno na granicie, jak i na wapieniu, na piargach i w wilgotnych szczelinach skalnych. Jest jednym ze składników tzw. traworośli, czyli zespołów roślinnych występujących na siedliskach o dość długo zalegającym śniegu, a więc na miejscach o sporej wilgotności.

Konietlica karpacka jest endemitem ogólnokarpackim, to znaczy

Ryc. 1. Koniętlica karpacka *Trisetum fuscum*, interesujący i rzadki składnik flory tatrzańskiej. — *Trisetum fuscum*, an interesting and rare component of the flora of the Tatra Mts.

nie rośnie nigdzie indziej poza Karpatami, a przy tym jest gatunkiem spotykanym na tym terenie niezbyt często. Większość znalezisk pochodzi z drugiej połowy XIX i pierwszej XX wieku.

W Polsce ma swoje stanowiska zarówno w Tatrach Wysokich, jak i Zachodnich, sięgając od granicy piętra reglowego po alpejskie. W XIX-wiecznej literaturze botanicznej, odnoszącej się do terenu polskiej części Tatr, wymieniono tylko dziewięć stanowisk tego gatunku, w literaturze zaś XX-wiecznej potwierdzono jego obecność na podanych wcześniej, dodając zaledwie dwa nowe stanowiska (Berda u

1890, Knapp 1872, Kotula 1889/90, Pawłowski, Sokołowski, Wallisch 1927, Sagorski, Schneider 1891).

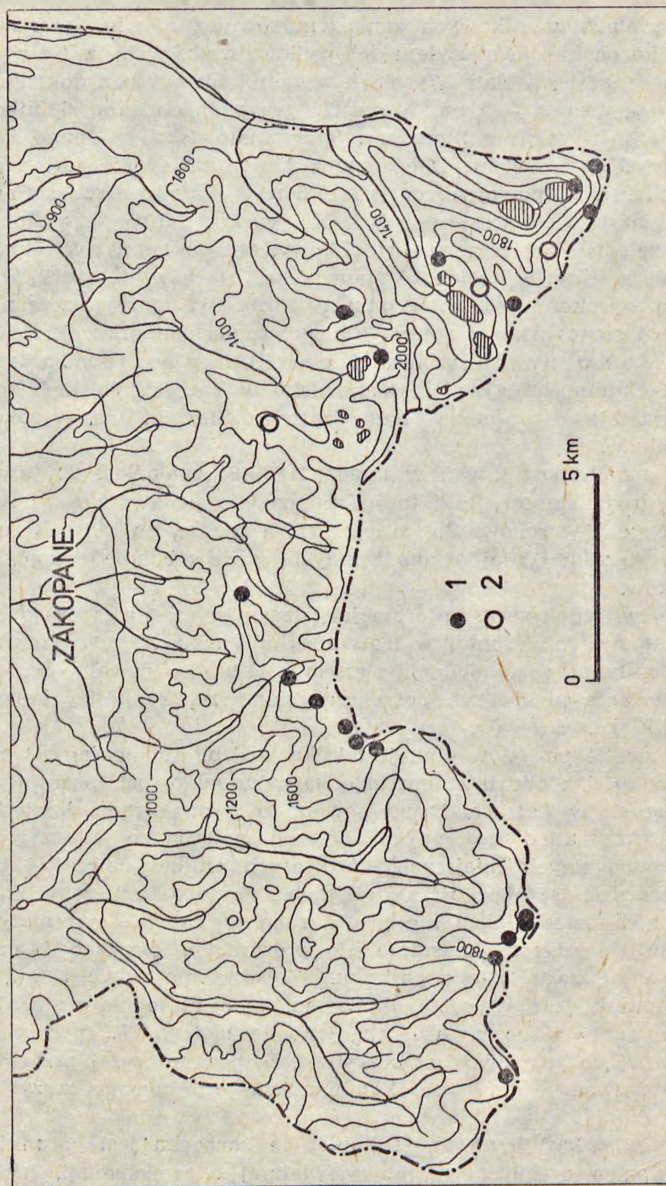
W materiałach zielnikowych znalazłem również niewiele stanowisk konietlicy karpackiej. Naliczyłem ich tylko dwadzieścia; z Tatr Zachodnich jedenaste, z Tatr Wysokich siedem, jak też bez dokładnego miejsca występowania — dwa. W sześciu przypadkach dane zielnikowe potwierdziły informacje z literatury. Trzy stanowiska są znane tylko z literatury (Kopa Magóry, Miedziane i Mnich). Niewiele jest znalezisk konietlicy z lat powojennych (po 1945 r.) — zaledwie sześć. Reszta pochodzi z lat o wiele wcześniejszych XX wieku. Z ubiegłego stulecia widziałem zaledwie jeden arkusz zielnikowy, bez dokładnie określonego miejsca zbioru. Najniżej położone stanowisko, znane z literatury, znajduje się na wysokości 1492 m (Kotula 1890). Być może jeszcze niżej położone jest stanowisko w dolinie Białego, znalezione przez A. Medvecką i J. Kornasia w 1945 r. (zielnik), lecz bez podania wysokości npm. Natomiast najwyższe stanowisko w Tatrach Polskich znajduje się na Mięguszowieckim nad Czarnym Stawem, na wysokości 2370 m (zielnik).

Podczas moich poszukiwań w latach 1983—85 znalazłem *T. fuscum* tylko na jednym stanowisku i to już poprzednio podawanym, w rejonie Czerwonych Wierchów. Dalsza penetracja miejsc, na których roślinna ta była wcześniej znajdowana i innych, gdzie mogłaby rosnąć, nie dała wyników.

Zebrane w ten sposób informacje pozwoliły mi na sporządzenie mapy występowania gatunku w Tatrzańskim Parku Narodowym (ryc. 2) oraz skłoniły do zastanowienia się, co jest, lub co może być powodem odnotowania nielicznych dotychczas stanowisk konietlicy karpackiej w polskiej części Tatr.

Wydaje się, że powodów tych jest kilka. Jeden, wspomniany wcześniej, to trudności z odróżnieniem tego gatunku od dwóch pozostałych, także rosnących w Tatrach. Drugi powód, to występowanie konietlicy karpackiej na trudno dostępnych, wysoko położonych i zazwyczaj mocno eksponowanych miejscach, do których trudno dotrzeć i tym samym stwierdzić jej obecność. Jeżeli dodać do tego fakt, że w ciągu kilku ostatnich dziesięcioleci nie prowadzono w Tatrach systematycznych badań florystycznych, stanie się zrozumiałe, dlaczego brakuje danych o występowaniu tego gatunku. Wreszcie może być i tak, że liczba stanowisk jest w ogóle niewielka, a ostatnio nawet maleje z przyczyn trudnych do wyjaśnienia, jako że biologia *T. fuscum* nie jest wystarczająco poznana. Jest oczywiste, że podane wyżej przyczyny mogą występować w różnych kombinacjach lub nawet wszystkie razem.

Wiele więc wskazuje na to, że konietlica karpacka jest gatunkiem dość rzadkim, o ograniczonej lub niewielkiej sile ekspansji, mocno

Ryc. 2. Usytuowanie znanych dotychczas stanowisk konietlicy karpackiej *Trisetum fuscum* w polskiej części Tatr. 1 — dane zielnikowe, 2 — dane z literatury. — Situation of the localities of *Trisetum fuscum* hitherto known from the Polish part of the Tatra Mts. 1 — data from the herbaria, 2 — data from the literature

związany z siedliskiem, na którym rośnie, a tym samym potencjalnie narażony na wyginiecie.

Należy mieć jednak nadzieję, że w Tatrach człowiek nie przyczyni się do jej wyniszczenia, a to chociażby z dwóch powodów: po pierwsze nie jest to roślina atrakcyjna dla zbieraczy amatorów, po drugie — o czym wspomniano — trudny jest na ogół dostęp do miejsc jej występowania. Stanowiska, zwłaszcza w rejonie Morskiego Oka, mogą być ewentualnie zagrożone przez intensywnie uprawianą turystykę wspinaczkową. Podobnie rzecz przedstawia się na obszarze Czerwonych Wierchów (okolice Wielkiej Turni i Rzędów), przy czym dodatkowym zagrożeniem może być tutaj turystyka jaskiniowa.

Tym samym konietlica karpacka zasługuje na baczna uwagę botaników zajmujących się badaniami terenowymi w Tatrzańskim Parku Narodowym.

Ludwik Frey

PISMIENICTWO

Berdau F. 1890 *Flora Tatr, Pienin i Beskidu Zachodniego*. Warszawa, Kasa im. J. Mianowskiego, s. 827.

Knapp J. A. 1872 *Die bisher bekannte Pflanzen Galiziens und der Bukovina*. Wien, s. 520.

Kotula B. 1889—90 *Rozmieszczenie roślin naczyniowych w Tatrach*. Kraków, s. 512.

Pawłowski B., Sokołowski M., Wallisch K. 1927 *Zespoły roślin w Tatrach*. VII. *Zespoły roślinne i flora doliny Morskiego Oka*. Rozpr. Wydz. Mat.-przyrod. PAU 67, Ser. A/B: 171—311.

Sagorski E., Schneider G. 1891 *Flora der Centralcarpathen*. Leipzig, E. Kummer Verl.

Stanowisko tojadu dziobatego *Aconitum variegatum* w Roztoczańskim Parku Narodowym

Tojad dziobaty jest gatunkiem górskim i występuje dość licznie w Tatrach. Na niżu zaś spotykany jest rzadko, chociaż notowany był np. na Wyżynie Śląskiej, w Krainie Świętokrzyskiej, a nawet na Pojezierzu Pomorskim. W lasach Wyżyny Środkowomałopolskiej znaleziono łącznie 8 stanowisk tej rośliny (Bróź, Przemyski 1983), głównie w łąkach w dolinach rzecznych oraz w wilgotnych grądach. Gatunek ten osiąga na terenie Polski kres wschodni. Jest to roślina